

*Гімаченко Р.А.
суддя господарського суду Закарпатської області*

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУДОЧИНСТВА

Аналіз судової практики розгляду справ про банкрутство свідчить існування проблемних питань у застосуванні законодавства про банкрутство, у суперечливості його норм та його норм з іншими актами законодавства, деякі з яких є такими.

- Статтею 50 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" (далі - Закон № 2343) визначені особливості банкрутства фермерського господарства.

Частиною 2 вказаної норми встановлено, що "Заява підприємця - голови фермерського господарства про порушення справи про банкрутство подається в господарський суд за наявності письмової згоди всіх членів фермерського господарства". У частині 3 вказується: "До заяви голови фермерського господарства про порушення справи про банкрутство... додаються...".

Таке викладення ставить під сумнів визначення в контексті ст.ст.1, 50 Закону № 2343 суб'єктного статусу боржника (банкрута) - фермерського господарства, яким повинно бути чітко прописано саме фермерське господарство, але не його голова.

Викладення ст.50 Закону № 2343 повинно бути аналогічним ст.7 цього Закону в частині означення боржника.

- Частиною 4 ст.50 Закону № 2343 визначено, що головою фермерського господарства

у двомісячний строк з дня прийняття господарським судом заяви про порушення справи про банкрутство фермерського господарства може бути подано в господарський суд план відновлення платоспроможності фермерського господарства.

Встановлення двомісячного строку для можливості подання плану відновлення платоспроможності не співвідноситься з встановленням законом тридцятиденним строком для призначення дати підготовчого засідання суду, на якому повинні бути вирішені питання, визначені ч.11 ст.11 Закону № 2343, і може мати наслідком порушення процесуальних строків.

Уваляється, що передбачений ч.4 ст.50 строк слід скоротити до строку призначення підготовчого засідання суду, що надасть суду можливість контролювати процедуру банкрутства фермерського господарства та передбачити її подальший хід в межах встановлених строків.

- Вбачається за необхідне в межах встановленої процедури ліквідації банкрута за ст.52 Закону № 2343 визначити конкретні дії ліквідатора, які він зобов'язаний вчинити для виявлення кредиторів та майна відсутнього банкрута. Зокрема, визначити, у яких контролюючих та реєстраційних органах повинна бути вжито вжито ліквідатором відповідна інформація стосовно банкрута та його майна із зазначенням обслуговуючих територіальних меж цих органів.

Викладена пропозиція випливає з того, що у підставу для скасування касаційною інстанцією ухвал суду першої інстанції про затвердження звіту ліквідатора та ліквідацію банкрута покладається недослідженість судом дотримання арбітражними керуючими вимог ст.52 Закону, між іншим, направлення запитів до іншого, чим за місцем знаходження банкрута та відповідно до його інвентаризаційних документів, органу Державної виконавчої служби.

- Частиною 6 ст.52 Закону № 2343 встановлено, що за клопотанням ліквідатора у разі виявлення ним майна відсутнього боржника, визнаного банкрутом, господарський суд може винести ухвалу про припинення процедури ліквідації, передбаченою цією статтею, і переходу до загальних судових процедур у справі про банкрутство.

Таким чином, передбачені наведеною нормою дії суду обмежені позицією ліквідатора, яка не завжди є вірною.

Тому в альтернативу відповідного клопотання ліквідатора слід покласти власну ініціативу господарського суду.

- З порушенням провадження у справі про банкрутство вводиться мораторій на задоволення вимог кредиторів, протягом дії якого відповідно до закону не нараховується неустойка (штраф, пеня), не застосовуються інші санкції за невиконання або неналежне виконання грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, податків і зборів.

Разом з тим, як показує практика, внаслідок застосування органами ДПА електронної системи нарахування податкових платежів і після введення мораторію здійснюється автоматичне нарахування пені на суми податкового боргу, що суперечить ст.12 Закону 2343 і тягне певні процесуальні труднощі.

В даному випадку проблема має більш технічний характер.

- Рівні думки існують щодо вирішення в порядку позовного провадження справ за позовами про стягнення з боржника (банкрута) заборгованості, що має конкурсну природу у розумінні Закону № 2343, у випадку несплати конкурсним кредитором заяви з вимогами до боржника в рамках справ про банкрутство.

Одна з позицій полягає в тому, що суд не повинен в такому разі відмовляти в позові про

стягнення боргу, незважаючи на те, що згідно з ч.14 Закону № 2343 вимоги конкурсних кредиторів, що заявлені після закінчення строку, встановленого для їх подання, або не заявлені взагалі, - не розглядаються і вважаються погашеними, про що господарський суд зазначає в ухвалі, якою затверджує реєстр вимог кредиторів. Зазначений строк є граничним і задоволенню не підлягає.

Така позиція обґрунтована положеннями п.50 Цивільного кодексу України, якою регламентовано підстави припинення зобов'язання і яка не встановлює погашення вимоги такою підставою.

Разом з тим, ухвала суду, якою визнаються погашеними не заявлені згідно із законом вимоги конкурсних кредиторів (що є обов'язком в силу ч.1 ст.14 Закону № 2343), носить преюдиціальний характер, тому її не можна не враховувати при вирішенні спорів за позовами про стягнення сум таких вимог, оскільки таке суперечить ст.35 ГПК України.

Більш того, це суперечить самій суті Закону № 2343, який у першу чергу, спрямований на відновлення платоспроможності боржників і передбачає для того відповідні імперативні норми. До таких норм, зокрема, відноситься і ст.14 Закону № 2343, згідно з приписами якої незавлення у тридцятиденний строк конкурсних вимог має негативні наслідки для кредиторів - втрата права вимоги та позитивні для боржників - припинення зобов'язання.

Враховуючи, що встановлений законом строк для заявлення конкурсних вимог є присічним та не підлягає продовженню, вбачається за необхідне привести п.50 ЦК України у відповідність із законодавством про банкрутство та законодавчо визначити встановлений судом факт погашення кредиторських вимог підставою припинення зобов'язання.

Не вирішено питання з боку держави щодо зняття мораторію на примусову реалізацію майна, що не надає можливості вирішити проблеми з практикою внесення змін до плану санації та продовження санації боржника понад встановлений законом граничний розмірів - 18 місяців, як в санації, так і ліквідації.

Пропозиція щодо вдосконалення механізму примусової реалізації майна під час процедури банкрутства державних підприємств, підприємств, у статутному фонді яких частка

державної власності становить більше 25%, а також посилення ролі держави у процедурі відновлення платоспроможності та банкрутства державних і місто утворюючих підприємств, підприємств, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, особливо небезпечних підприємств і суб'єктів природних монополій.

Проблемним є питання щодо виплати заробітної плати в сукупності з обов'язковими податками і зборами, нарахованими на фонд заробітної плати. У разі недостатності коштів на погашення вимог другої черги з виплати заробітної плати працівникам, ліквідатор, передусім, повинен сплатити внески до відповідних державних фондів, вимог яких є відповідно до Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" вимогами третьої черги, що призводить до суттєвого порушення порядку черговості задоволення вимог кредиторів, передбаченого ст. 31 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", і прав працівників на одержання заробітної плати.

Згідно із ст. 31 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" вимоги з виплати заробітної плати є вимогами другої черги, а вимоги зі сплати податків і зборів - вимоги третьої черги.

З іншого боку, у разі отримання ліквідатором готівки в банківській установі для виплати заробітної плати найманім працівникам обов'язковим є надання платіжних документів про попередню сплату ліквідатором платежів, утриманих із заробітної плати.

Більш того, згідно із п. 39 Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затвердженої Постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004 р.

встановлено відповідальність банку: "Якщо банк не забезпечив одночасно з видачею (перерахуванням) коштів на виплату заробітної плати перерахування страхових внесків до Фонду загальнообов'язкового державного страхування України на випадок безробіття, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, відповідного територіального органу пенсійного фонду, то він за рахунок власних коштів сплачує відповідному Фонду суму несплачених страхових внесків. У разі несплати самим банком цих сум Фонд здійснює їх стягнення в судовому порядку".

Доповнити абз. 3 п. 1 ст. 11 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" в наступній редакції: "Підготовче засідання у справі про банкрутство державних підприємств, у статутному фонді яких частка державної власності перевищує 25, має відбутися не пізніше 45 днів з дня прийняття заяви про порушення провадження у справі про банкрутство".

У Законі України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" слід визначити механізм провадження справ про банкрутство, коли відносно одного й того ж боржника здійснюється провадження господарським судом та апеляційне, касаційне провадження.

Доповнити розділ 6 "Особливості банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності" Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" положеннями стосовно банкрутства державних підприємств, у статутному фонді яких частка державної власності перевищує 25%.

Все зазначене переповняло здійснення процедур банкрутства, саме, основній меті - відновленню платоспроможності боржника з урахування всіх можливих шляхів.